

МІСЯЧНИК

ЛІТЕРАТУРИ, МИСТЕЦТВА
І ЕРОМАДЄЬКОГО ЖИТТЯ

FOR UNITY OF NATION

III

ЗА ЄДНІСТЬ НАЦІЇ

FOR THE UNITY OF THE NATION

Місячник літератури, мистецтва
і громадського життя

Редагує колегія

Видас видавничу спілку „Бунчук” — „BUNCHUK” PUBLISHERS
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 5, MORAT ST., LONDON, S.W.9., ENGLAND

Рік I. Листопад 1954 Число 3.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

В Англії та в Австралії — річна 1 фунт. Окреме число — 1/6.
В США та в Канаді — річна 3 долари. Окреме число — 30 центів.
У всіх інших країнах — рівновартість американського долара.

НАШІ ПРЕДСТАВНИКИ ЗАКОРДОНОМ:

- Австрія:** Prof. A. Andriewskij, Villach D.P. Camp, Sant Martin Kaernten, Austria.
- Аргентина:** I. Powelko, Calle 12, y Londress y Boulogne sur Mer., Longchamps F.C.N.G.R., Rep. Argentina.
- Австралія:** B. Mojszejko, 4 Myall St., O. Connor, Camberra — City A.C.T. Australia.
- Бразилія:** Ing. W. Wakulowskij, Caixa Postal No. 142, Sao-Cactano de Sulefs, Estado, Sao-Paulo, Brazil.
- Венесуела:** Prof. Petro Makarenko, Los Rosales, Avenida Zuloaga, 11, Caracas, Venezuela.
- Канада:** „Our Country”, 140, Bathurst Street, Toronto, Ont., Canada.
- Німеччина:** Prof. S. Nahaj, Augsburg Vegesen Str., 56a, Germany.
- Парагвай:** A. Kuszczynskij, Casilla de Correo 60/1, Carmen del Parana (Encarnation), Paraguay.
- США:** Mr. Clement Trofimenko, 500 N. 7th. Street, Philadelphia Pa., U.S.A.

КНИЖКИ НА НАШИХ ПОЛІЦЯХ:

Олекса Воропай — „Пригоди Марка Чубатого”. Повість. Стор. 100.
Ціна в Англії та в Австралії — 4/6, в США та в Канаді — один долар.

„Знамена українських гетьманів” — кольорові листівки. Це помистецькому виконанні герби українських гетьманів XVII та XVIII століть — наша гордість і слава! Три листівки складають одну цілість.

„Українські народні приповідки”. Стор. 64.

Ціна в Англії та в Австралії — 3 шілінги,
в США та в Канаді — 50 центів.

Замовляти: 5, Morat Street, London, S.W.9., England.

ГЕТЬМАНЩИНА І ЄДНІСТЬ НАЦІЇ

„Ще за гетьманщини святої...”
Т. Шевченко

Нас запитують: „Що таке Гетьманщина і як ви уявляєте собі єдність нації?”

Віповідаємо: Для нашого найбільшого поета, Тараса Шевченка, Гетьманщина була свята. Свята вона і для нас, бо ж це наша краща традиція, це Вільна Соборна Україна — Козацька Держава, де панує лицарство і справедливість, це той лад, де в творчій співпраці живуть і діють ВСІ члени Української Нації.

Ось чому Гетьманщина може і повинна стати базою для справжньої — не на словах, а на ділі — ЄДНОСТИ НАЦІЇ.

Те, що ми називаємо гетьманщиною, в інших народів називається конституційною монархією. Про цю форму влади Клімент Етлі, провідник британських соціалістів, пише так: „Велика перевага конституційної монархії впливає з факту, що монарх стоїть понад боротьбою партій. Уряди приходять і відходять, а монарх залишається і він є центром ЄДНОСТИ...” „Life”, 18.2.1952 ст. 30-31.

Наш монарх — гетьман. У нас, українців, гетьман повинен бути центром ЄДНОСТИ! Без визнання єдиного авторитету ми завжди будемо натовпом з безліччю отаманів.

Вороги єдності з метою компромітації Гетьманського Руху називають його партією, а це неправда, бо ж сам Гетьман Павло Скоропадський писав: „Пам'ятайте, що Гетьманський Рух не є якоюнебудь партійною організацією, він є і завжди буде стояти понад усіма партіями”.

Ті ж вороги єдності поширюють чутки, що гетьманці — це колишні поміщики і вони хочуть встановити панщину в Україні. Це теж неправда, бо Гетьман Павло Скоропадський ще в 1918-му році обмежив земельну власність до 25-ти гектарів.

Крім того, гетьманці не беруться вирішувати будьякі соціальні проблеми до того часу, аж коли всі разом — об'єднаними силами — в тяжкій кривавій боротьбі з ворогом, здобудемо власну Українську Державу і вже там, у власній хаті — знову ж всі разом — знайдемо власну правду.

Гетьманці, повторюємо, не політична партія в стислому цього слова розумінні, а та частина українців, що прагне до всенародної синтези під покровом визнаного понадпартійного, понадгрупового і непорушного символу Держави і Нації. Крім того, гетьманці знають, люблять і шанують кращі державно-національні традиції, глибоко вірячи в те, що тільки на основі цих традицій можна відбудувати справжнє — здорове і міцне, віками вічними в майбутньому тривале державне життя у Вільній Соборній Україні. Отже, гетьманці певні, що тільки шануючи кращі національні традиції, можна міцно стояти на власних ногах.

Продовж. на 6 стор.

Її Вельможність Гетьманівна
ЕЛИСАВЕТА ПАВЛОВНА

Діяльність Гетьманівни **Елисавети Павловни** була широко відома під час останньої війни. Вона особисто відвідувала табори українських полонених і табори „ОСТ-арбайтерів” в Німеччині й подавала моральну та матеріальну допомогу знедоленим.

Гетьманівна Елисавета супроводжувала Гетьмана Павла під час евакуації на Захід в квітні 1945-го року. В дорозі, коли Гетьман був поранений бомбою, була поранена і Елисавета Павловна, але ні на хвилину не залишала свого Батька аж до останнього моменту його життя.

14-го листопада Гетьманівна Елисавета святкує свій день народження. З цієї нагоди бажаємо Їй щастя, здоров'я, довгого віку та великих успіхів у праці на користь і добро українського народу.

Редакція.

Її Вельможність Гетьманівна
МАРІЯ ПАВЛОВНА

Її Вельможність Гетьманівна **Марія Павловна** відома своєю культурно-освітньою діяльністю. Крім того, під час горезвісної ренатріації в роках 1945-47, відвідувала табори Ді-Пі та по мірі своїх сил і спроможностей захищала українців від насильницького вивозу на „Родину”. Тисячі українців за вдячують Їй своїм перебуванням у вільному світі.

З нагоди 12-го листопада, дня народження Гетьманівни Марії Павловни, складаємо Їй найкращі побажання

Редакція.

ТЕЛЕГРАМА Й.С.ЯВПанаГЕТЬМАНИЧА Данила Скоропадського

З нагоди 25-літнього ювілею ОУН в Манчестері **Його Світлість ЯВПан Гетьманіч Данило Скоропадський** вислав телеграму такого змісту:

Проф. Борковський
28 Мінстер Род
Лондон Н.В.2.

Сердечний привіт Вашому зібранню в Манчестері. Схиляю свою голову перед пам'яттю всіх членів ОУН, що загинули в боротьбі за нашу національну справу. Хай жертви цілого нашого Народу скріплять нашу непохитну волю продовжувати цю боротьбу в дусі солідарности і єдности до кінцевої перемоги, якою є Вільна Соборна Україна.

Данило Скоропадський

Лондон, 22. 10.1954

* * *

*** В Лондоні, при Генеральному Вікаріяті Апостольського Візитатора, 20-го жовтня ц.р. був скликаний Комітет для вшанування пам'яті **Митрополита Андрія**. (Митрополит Андрій Шептицький помер 1-го листопада 1944-го року). До складу Комітету ввійшов і **Й. С. ЯВП Гетьманіч Данило Скоропадський**. Почесним головою Комітету обрано Генерального Вікарія Апостольського Візитатора **о. Митратора Малиновського**. За пляном Комітету, академії вшанування пам'яті Митрополита Андрія мають

початися в навечір'ї дня св. Апостола Андрія Первозванного, 12-го грудня ц.р.
*** У неділю, 24-го жовтня ц.р. в „Вестмінстер Голл" відбулося маніфестаційне віче з приводу зодолання боротьби України проти Московщини. Після коротких промов англійською та українською мовами, відбувся концерт українського співу та музики. Співали — пані Лесюко та пан Г. Шведченко, акомпаньямент К. Олишкевича. В Лондоні таке віче відбувається вдруге.

ГЕТЬМАНЩИНА І ЄДНІСТЬ НАЦІЇ

(Закінч. з 3 стор.)

Люди, які забули, або й не знали національних традицій, хитаються від крайньолівих до крайньоправих — хитаються, як билина від вітру, бо ж немаючи національного ґрунту під собою, тяжко втриматись на власних ногах.

То ж плекаймо свої національні традиції, вивчаймо свою історію і там знайдемо вказівки до справжньої національної єдности.

Правний наслідник гетьманської булави, **Й. С. ЯВП Гетьманіч Данило**, на своєму прапорі написав: „**Будую Україну для всіх і з усіма!**” Єднаймося навколо Нього і спільно збудуваймо **Вільну Соборну Україну**.

Р е д а к ц і я

Л. Омеляненко

В ОДИНАДЦЯТУ ОСІНЬ

I.

Коли пелюстки роз зів'януть сніжнобілі,
Впаде на землю їх померклій пвіт,
Тендітних струн чуття в душі моїй зболілі
Рукою туги доторкнеться світ.

Коріння пишних роз, що ароматом квітів
Серця п'янило влюбленим колись,
В землі схоронить тайну чарівних ланітів,
Щоб на весні ще краще розцвістись.

Десятки довгих літ я жду п'яного маю,
Коли криваві рози зацвітуть
І у диктовану судьбою путь

В священну дальню путь до змученого краю
Піду, окутий страхом за отих,
Що крик їх у душі моїй не втих.

II.

Люблю лишатись завжди з піснею моєю
На одині, серед безмовних стін
І нить думок ловить, що рідною зорею
Несуть життям засніжений поклін.

В осінню довгу ніч, коли замовкне місто
Рабом покірним в мене за вікном,
Перлини мрій жарких нанизую в намисто,
Вінцем кладу над змученим чолом.

А на світанку втома як зімкне повіки,
То все крізь сон я Богові молось!
„Коли ж, нарешті, знову повернусь

Назад до матері, розп'ятої каліки?...
Коли із уст німих той біль зіп'ю,
Що душу ядом виповнив мою?”

* * *

Зима пройде мов сон, вернуться птахи знову
До рідних гнізд із вирію назад.
Мине розлуки довгий листопад

І з чужини тоді мою журбу тернову,
Мою стократнішу палку любов.
Нестиму там, відкіль у світ пішов.

Листопад 1954-го року

СПОГАДИ ПРО МОЄ СЕЛО*)

Сергій в колгоспі

Увечорі Сергій приніс до колгоспу заяву і там старі колгоспники підкинули його на „ура”. На другий день притягнув він свій ремонент і відігнав пару биків. Став Сергій повноправним членом колгоспу „Червоне прикордоння”.

Через два тижні приїхала будівельна бригада й розібрала Сергієву стодолу та шопу. Все завезли на одну колгоспну купу. Земля, яка була — засіяна й незасіяна — вся теж колгоспна, вже не його. Ходить Сергій день-в-день з хлопцем та жінкою на роботу. Правда, що жінка менше, бо ж треба комусь і вдома коло дітей бути, і на городі дещо зробити, хоть того города вже й небагато, лише 0,32 гектара. За цілий рік стільки хліба заробили, що одним возом і то не було чого везти. Привіз Сергій свій зарібок додому, скинув на подвір'ї перед хатою та й каже до жінки і дітей:

— Оце їкте, взувайтесь і одягайтесь, бо нові пани більше не дадуть!

— Що, оце все, Сергію, — запиталася жінка, — оце на 587 трудоднів?

— Все, — каже Сергій, — та це ще й добре, бо в других колгоспах і того не дають.

— Добре?! — вигукнула жінка, — щоб їм було так добре в світі жити! Це ж бо стільки, як на пів „шнура” вродило. А де ж хліб ще з шости „півшнурів”?

— Е, не питай, жінко, бо це ж панщина. Про свою землю вже забудь. Минулося...

За якийсь час, як вже зима почала заглядати в кожну хату, між Сергієм та його жінкою, Килиною, відбулася така розмова:

— Прийдеться корову продати. Обійдемося й без молока, аби хоч був хлібець та картопля. Що будемо робити? Добре, що хоч огірків наквасили... Нічого не зробимо, треба привикати без молока. А ти як думаєш, жінко?

— Та я би дуже не хотіла, чоловіче, корови продавати та замерзати теж не хочеться... Продамо корову, то вже ніколи її не будемо мати, бо видно, що до того не йде!

— Та що будемо робити, коли таке життя настало!... Вже немало є таких, що без корови, то й ми будемо. Дітей шкода, бо ж понидіють на картоплі.

*) „Спогади про моє село” Хведора Рудківського цікаві тим, що це не вигадка літератора, а записки селянина про своє село на Кам'янець-Подільщині. Автор записує реальні факти про конкретних людей — своїх односельчан, яких він знав протягом багатьох років. Саме в цьому, в **реальності конкретних фактів**, полягає вартість цих оповідань.

Р е д а к ц і я

ТВІР, ЩО ДАЄ ВІРУ В УКРАЇНСЬКУ ЛЮДИНУ

Лист замість рецензії

...Вчора дістала Вашу книжку... Інакше вона читається в цілості, як у газетних відривках. Прочитала я її „одним духом” сьогодні з найбільшою приємністю. Цей твір кращій і липший за все, що Ви досі написали, мало того: за те, що багато дехто написав. Я дуже радію за Вас.

Набридло читати про тюрми і муки, безборонну смерть та безсилля. Хоч його все те теж треба списати, розказати світові. Все ж воно виказує слабкість, безсилля, безборонність... А світ не вірить в наші мільйони і не розуміє, як можна з тих мільйонів зробити покірних овець, що йдуть без протесту на заріз. Коли ви їм розказуєте про життя в Радянському Союзі, вони слухають... слухають, а потім питають: „Коли так погано, як оце

ви кажете, то чим можна пояснити те, що там люди живуть і не бунтуються?” Ви тоді розказуєте про терор, диктатуру... Набридаєте і собі, і другим, а потім кидаєте все до дідька...

Але Ваші „Пригоди Марка Чубатого” показують інших людей. Це ті люди, що хоч вони і в ярмі, — не піддаються: чоловіки втікають та прокрадаються крізь те життя лисами та хортами, а як треба, то й вовками... Жінки воюють сапами та язиками і чим та як хто може. Вони переживають злидні й лихоліття, але не піддаються. Навіть коли їх арештовують, як С.А. Халепу, чи й самого Марка Чубатого, вони все ж знаходять способи визволятися, втікати, як це так часто робить сам Марко. У них відношення до життя та його

— Бачиш, Сергію, як-то воно зробилося, а ти казав, що більшовики за народом, що це така власть — кращій не може бути. А воно відей гетьманці їх ліпше знали.

Сергій замовк... Відвернувся до вікна і почав чухати свою лисину. Килину злість розібрала:

— Чого розчухався?!... Вже й говорити не хочеш, мовчиш!

— Та мовчу, жінко, бо не знаю, що тобі й казати. Вже це я чув не один раз і не два, а хто зна скільки. Ти би краще порадила, що будемо робити, як доживемо, на другий рік. А те, хто був колись мудріший — лишне, бо як аркан на шиї, то вже нема чого згадувати — що колись було!... Краще давай поговоримо про те, що буде.

— А ти що, не знаєш що буде? Буде те, що тим уманським — цілі села бур'яном поросли. Оце і нам буде! Не з добра ходили всю зиму і всю весну та віддавали за кусень хліба хто що мав. Голод — не ган. Як їсти хочеш, то й останню сорочку з хребта проміяєш...

Отак говоривши, Сергій з жінкою згадали й про тих, що до колгоспу не пішли, а господарювали індивідуально, тому й називалися „індусами”.

— Та вони, Сергію, хоч вільні, ті „індуси”, куди хочать — туди йдуть, а ти — як продався: роби день і ніч за „пухлого”!

всіх справ — філософське, і філософія ця, разом з полтавським спокоем та повільністю й розважністю дозволяє їм серед таких умовин життя, як вже не сміятися, то бодай посміхатися, і знаходити в житті цікаве й смішне. Вони люди чистої раси — степової української і в них сила чорнозему. Зустріч з такими людьми наповнює оптимізмом і вірою, що ані діти Марка Чубатого, ані оці діти херсонських чи полтавських степів не загинуть — ані під найтяжчим режимом, ані серед найгіршої завірюхи. Вони родовиті й глибоко закорінені в свій ґрунт і ніякий заволока — чи то москаль, чи німець — не потрапить вирвати їх з корінням. Вони кремезні тілом і духом, а їхня культура й психіка такі різні від московської, що їм боїтися немає чого.

Ви затіяли, як думаю, пригодницьку повість легшого типу і це Вам вдається. Ви не мучите і не нудите свого читача, хоч у Вас немає того трагічного і драматичного, що держить читача в напрузі. Короткі розділи, мало описів, короткі речення надають легкості цьому матеріялові. Здається наче б оглядав альбом знімок і при кожній знімці автор розказує фрагмент зі свого життя... І правильно пи-

шуть Вам, що це автобіографічний твір. Це записник, де автор вмістив нашвидку свої помічання над зустрічними особами й деякими подіями, що склалися з ними якраз під час його знайомства. Тому цілі великі й повні історичної ваги роки та події, як ось війни й партизанки, тільки ледве накреслені... Те саме: колективізація, і все це таке тяжке й важке, через що пройшов наш народ. Та хотівши це все розвинути й описати, треба написати справжню історичну повість в кількох томах.

Все ж, Ваш записник дає більше, як не одна повість — **він дає віру в українську людину**, в її расову силу. І хоч як мало описів, все ж бачиться очима уяви степи хвилюючі золотими нивами хлібів, прорізани порошними дорогами й промережані селами, чи теж навіть колгоспами, де все ж живуть оці всі зустрічні, перелетні персонажі, — живуть і дожидають краєвих днів, у цьому випадку — звільнення німцями від зненавиджених колгоспів. Розуміється, така надія виявиться хибною...

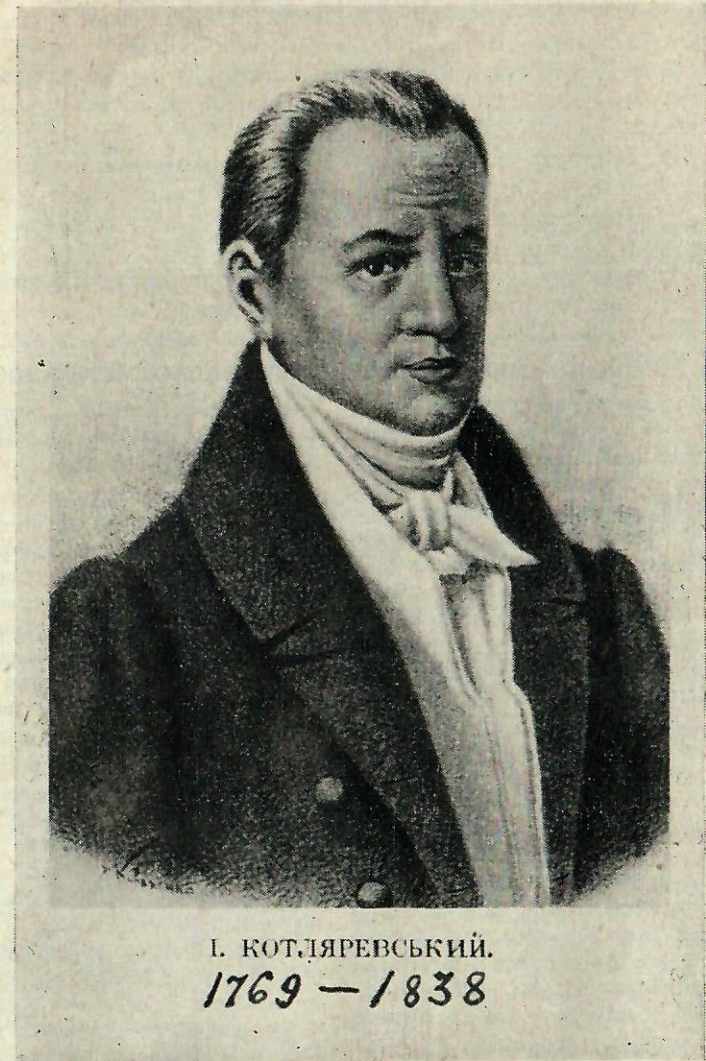
Я не критик, тільки читач, і пишу це під вражінням, прочитавши Вашу повість — „**Пригоди Марка Чубатого**”...

Дітройт, 26.8.1954.

З „КАТЕХИЗИЗУ ДЕРЖАВНИКА”

„В народі-рабі перемагає ідея мучеництва над активною ідеєю лицарства. Наші історики і письменники, замість викорінювати цю ідею мучеництва, ще її скріплювали, витворивши в нас культ кривди, замість культу лицарського духа. Вони вишукували в українській історії тільки кривди та оплакували їх, замість підбадьорювати громадянство і плекати в нім почуття сили та лицарськості. Бо вони вірили в сентимент напасника, що ось він пізнавши всі кривди, які заподіяв українському народові, засоромиться та „поправиться”. Та світ над тими, що плачуть і киснуть, переходить до порядку денного”.

„За єдність нації” — Твій журнал, не забудь його передплатити ще сьогодні!

І. КОТЛЯРЕВСЬКИЙ.
1769 — 1838

ІВАН ПЕТРОВИЧ КОТЛЯРЕВСЬКИЙ

У листопаді місяці, 10-го дня, року 1838-го, помер у Полтаві „батько української літератури” — Іван Петрович Котляревський.

На літературну арену Іван Котляревський виступив у році 1798-му, коли дідич Максим Парпура видав три пісні його жартівливої „Перелицьованої Енеїди”, що дала початок новій українській літературі. Твір „Енеїда” цінний тим, що змальовує староукраїнський побут часів Гетьманщини.

Крім „Енеїди” Котляревський написав дві драматичні п'єси: оперету „**Наталка-Полтавка**” та комедію „**Москаль Чарівник**”, що вперше були виставлені на сцені в 1819-му році в Полтаві.

Іван Котляревський ще написав „**Оду до князя Куракіна**” в 1805-му році, але „Ода” великого значіння в українській літературі немає.

В році 1903-му відкрито в Полтаві пам'ятник Іванові Котляревському. Відкриття пам'ятника відіграло велику ролю в поштованні праці національно-активного елемента на Лівобережній Україні.

Нижче друкуємо переказ одного з родичів Івана Котляревського, що тепер перебуває тут, на еміграції.

З РОДИННИХ ПЕРЕКАЗІВ ПРО ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

У нашій родині збереглося чимало переказів про славного родича нашого, Івана Котляревського. На жаль, ті перекази ніхто не записав і вони поступово забуваються.

Тут подаю родинний переказ про те, чого Іван Котляревський прожив все своє життя самотнім чоловіком і не хотів одружитися.

Після звільнення з полтавської семінарії, молодий Іван Котляревський, по звичаю того часу, зробився мандрівним учителем. Мандруючи, він потрапив у якесь село (назва того села пам'ять не зберегла) дець аж під містом Ромни.

В тому селі, на вечорницях, а предок наш вечорниці дуже любив, — зустрів він дівчину Марусю та й закохався в неї. Марусі сподобався Іван Котляревський і вони частенько зустрічалися у тому селі. Діло дійшло до того, що Котляревський послав старостів до Марусіних батьків.

Батько дівчини був заможний козак і відносився з недовір'ям до дрібної полтавської шляхти та ще

й мандрівного вчителя і, розуміється, відмовив старостам віддати дочку за Івана Котляревського.

Цю відмову поет сприйняв дуже боляче і, досадуючи, пішов добровільно до війська. З військової служби Іван Котляревський повернувся живим і здоровим, оселився у рідній Полтаві й довгі роки працював директором „Богоугодних заведень” та писав свої твори у тихому старому будинкові поблизу Катедрального Собора.

Кажуть, що Маруся була заміжньою жінкою, пізніше овдовіла і частенько приїздила до Полтави, йшла на міське кладовище і там подовго сиділа біля могили „Першого народного поета”, як написано на надгробному хресті.

Козачка Маруся дожила до глибокої старости і Івана Котляревського пережила майже на 20 років.

Так нещасливо скінчилось перше і останнє кохання „батька української літератури”.

Борис Чигрин

Не в силах українських, в їх сьогоднішньому положенні, створити для себе сприятливу зовнішньо-політичну кон'юнктуру, але в їх силах сприятливу кон'юнктуру використати, а це залежить від того, чи зуміють чесні й активні українські сили своєчасно порозумітися, створюючи один широкий національний і скоординований український фронт.

Гетьманіч Данило Скоропадський

Ще з історичного календаря

ГЕТЬМАН ІВАН СКОРОПАДСЬКИЙ

В місяці листопаді, 6-го дня, року Божого 1708-го у місті Глухові на Раді козацької старшини було проголошено Івана Скоропадського гетьманом України.

Гетьманування Івана Скоропадського не було легким, бо ж то був час, коли московський цар Петро I руйнував Україну. Серед своїх, українців, знаходилися такі, що допомагали москалеві „матір катувати”, доносячи на своїх гетьманів, — так року 1699-го доносили на Івана Мазепу, а 1712-му році був донос цареві і на Івана Скоропадського. В цьому, останньому доносі, говорилося про те, що правлячий гетьман набрав до себе на службу людей, які є прихильниками Івана Мазепи, що в той час вже був небіжчиком.

Як відомо, Іван Мазепа помер на еміграції в Бендерах, а коли він був ще живий, то Іван Скоропадський тримав з ним зв'язок. Про це знаємо з мемуарних записок Даниїла Крмана (1663-1740) словака з походження, що був посланцем

від лютеран до шведського короля Карла XII. Крман описує як до Бендер, до шведсько-українського табору, в серпні 1709-го року прибуло посольство від московського царя з умовами про згоду. З тим посольством прибув до Бендер і гетьман Іван Скоропадський, що мав окрему розмову з Іваном Мазепою.

За близький контакт обох гетьманів, Скоропадського і Мазепи, ще свідчить лист Пилипа Орлика. Лист цей датований роком 1711-м, коли вже Мазепа помер, а його булаву на еміграції перебрав Орлик. В цьому листі Орлик писав про підготовку нової боротьби з Москвою та зрікався булави на користь правлячого гетьмана в Україні, Івана Скоропадського. А Пилип Орлик, як відомо, все робив так, як радив Мазепа.

Помер Гетьман Іван Скоропадський липня 14-го дня, року Божого 1722-го. Поховано його в галаліївському монастирі, фундованому гетьманом та його дружиною.

ВІДКРИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК У КИЄВІ

В листопаді, 14-го дня 1918-го року, гетьман Павло Скоропадський відкрив Українську Академію Наук у Києві, як найвищу наукову установу України. Тепер на еміграції ця установа продовжує свою працю під назвою Українська Вільна Академія Наук — УВАН.

У своїх спогадах гетьман Павло Скоропадський пише, що Академія Наук і два університети, а також багато інших вищих, середніх та нижчих шкіл і різних культурно-освітніх інституцій — це наслідок праці багатьох українських діячів, як ось Василенка, Стебницького, Науменка, П. Дорошенка, І. Огіска та інших. Ці люди були дорадника-

ми Гетьмана в культурному будівництві України.

* * *

15-го листопада 1918-го року Гетьманський Уряд проголосив програму своєї діяльності: збереження й зміцнення державного ладу в Україні, вибори до Державного Союму на демократичних основах земельну реформу та охорону й поліпшення умов праці робітників. Того ж дня до складу Української Держави була включена Холмщина з її одинадцятьма повітами.

* * *

30-го листопада 1918-го року Гетьман Павло відкрив Військову Академію.

Україна не створиться хитрими спекуляціями, а тільки великим і організованим ідейним поривом.

В. Липинський

ПЛЕКАТИ В НАРОДІ НАШОМУ СПАДЩИНУ НАШОЇ ДАВНИНИ...

Високоповажаний Пане Редакторе!

Пропшу прийняти мою, каюсь, трохи запізнену подяку за Ваш милій журнал: „За єдність нації”. З приємністю і увагою переглядаю його, перечитую подані в ньому статті.

Тішить зір на обгортці, коли український герб — **тризуб... з хрестом**. Маєте на те рацію, хоча Хвальна Редакція свій орган призначає, як вона каже, для одної і для другої частини нашої нації — гетьманів і республіканців.

Справді, мені це не є зрозуміле: чому з хрестом тризуб вважається за український герб лише гетьманцями? Хіба хрест символізує щось специфічно гетьманське, і противники гетьманства на Україні (я вже тут не торкаюсь того, наскільки вони в тому противинстві мають рацію) мусять, хоч самі християни, хреста цуратися? Чи не звучить абсурдом уже само це питання? Але ж абсурд цей має місце в нашому українському житті на еміграції, — і де саме? В найбільш поважному секторі того життя — в науковому...

Візьміть видання нашої УВАН на еміграції. Адже не треба навіть їх розгортати, щоб у цьому пересвідчитись. Подібно тому, як і в Вашому милому органі, на обгортці видань УВАН бачимо тризуб, тільки замість хреста на верхечку тризуба наліплено якийсь кружалок. Отже, наші хвальні науковці, риючись, за своїм фахом, „в археологической пыли бытописання земли” відкопали десь тризуб і в такому вигляді (з кружалком замість

хреста) прийняли його за академічний видавничий знак.

Соціалісти, що з самого початку періоду наших визвольних змагань (року 1917-20) стояли в проводі і, як відомо, скинули хрест з тризуба в самому початку, позичивши тризуба у Володимира Св., скинули його потім удруге разом з Гетьманом, **що вів Україну правдивим державним шляхом**. І ось нині маємо: започаткована соціалістами традиція залишається в повній силі і тут, на еміграції. І тому: **гаразд Вам, Панове Хвальна Редакціє, що ломлете ту гачесну традицію!**

З цього приводу пригадалися мені огнисті слова, які часто можна було чути в годі мого студентства на наших імпрезах, слова поета Руданського — великого нашого патріота на світанку правдивого нашого Ренесансу, а не того, що нам тепер підсовують:

Та гей, бики: ломіть його, валіть во прах!

Нехай не буде того зілля на наших батьківських полях!

А чересло моє із ліва, леміш із правої руки —

зітнуть і корень того зілля...

Чого ж ви стали?... Гей, бики...

Багато того бур'яну поросло на тім „нашим батьківським полі” — в колективній душі нашого народу, що опинився на еміграції.

На совісті нашої патріотично і жертвенно настроєної інтелігенції лежить долг, — живучи тут, у вільному світі, **плекати в народі на-**

Історичні хвилі боротьби України за свою незалежність і державність завжди виносили на арену цієї боротьби кращих синів України, а тому кращі кола українського громадянства, спираючись на стародавні традиції предків наших, повинні згуртуватися.

Гетьман **Павло Скоропадський**

шому старі, здорові, живі традиції — спадщину нашої давнини. Бо новий ворог — більшовизм що повстав на місце царату і володіє нині цілою Соборною Україною, має в розпорядженні арсенал зброї куди більш складний і вдосконалений, як його попередник — царат. А помста, як у царата, так і в советів, залишається та сама: **нищити українську духовість**. І що еміграція наша там знайде, повернувшись на Батьківщину, — це лише Богові відомо...

І тому — гріх великий беруть на душу наші „казьонного” типу оптимісти, що поширюють віру, — нібито за „залізною заслоною” нас чекають готові кадри національно-свідомих борців-патріотів. Скорше, що в момент повороту повстане там „столпотвореніє вавілонське”. І з чим же ми до наших людей прийдемо, що з собою принесемо? Співа-ник з дешевенькою фабрикацією українських патріотичних в сучасному дусі текстів, підроблених під мотиви московських пісень...

„Ай да по речке, ай да по Казанке, серой селезень пливійот...”

Або ще яскравіший приклад:

„Било дело под Полтавой, — дело славное, друзья: ми дрались там со шведом под знаменами Петра...”

Ось звідки черпаються мотиви для теперішніх наших патріотичних пісень, вельми дешевої, повторюю, фабрикації. Така „творчість” може викликати жалюгідну посмішку... Наше лихо в тому, що нам бракує — не скажу вже — ентузіязму, у нас

немає простісінької щирости: все у нас робиться для людського ока, аби-як. Це інстинктивно відчувається, і на таку принаду людських душ не піймаєм. Коли ж, буває, вони — ті душі — зовнішніми ознаками удають ніби-то своє захоплення, то це така ж фальш, як і та дешевенька творчість на патріотичному, ніби-то, підложжю.

Вибачте, що свого першого листа пишу Вам у такому безрадісному тоні... Так, — я песиміст, але я є перейнятий тим здоровим песимізмом, що бачучи безрадісну дійсність в несприкрашеному вигляді, не втрачає від того рішучости боротися зі злом. Таким песимізмом перейнята була Леся Українка, що кинула нам взятє з класичних віків гасло: „Contra spem spero”

Вашому журналові і Вам, Пане Редакторе, особисто щиро бажаю найкращого і найбільшого успіху.

К. Титаренко

Німеччина, 9.X.1954.

* * *

„Журнал „За єдність нації” гарно оформлений, як також і своїм змістом поміркований... Майже у всій нашій газетній і журнальній писанині, а особливо в публіцистичних статтях, не виключаючи й церковних, — порухунки, наклепи, грубий тон... Наш читач від цього вже зневірився... **Думаю, що успіх Вашої доброї справи буде залежати від справжнього опирття на широкі кола громадянства...** Щастя Вам, Боже!...

С. Ч-й

Будьте подвижниками! Об'єднані одним духом християнським, послухний кожний обрядові своїй церкви. Поширте своїм словом і книжками один дух християнський серед українських людей меча, плуга і станка. Навчіть їх своїм прикладом покори, вірности, послуху й дисципліни. Убережіть їх від найбільшої спокуси сучасности: збунтованої проти Бога гордості людського розуму, і покажіть їм своїм прикладом, що здобута в покорі й молитві Бога благодать швидше врятує кожного з них від мук, а цілу Україну від руїни, ніж раціоналістична теорія про неминучий поступ і щастя без Бога.

В. Липинський до української інтелігенції

АМЕРИКАНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Хіба не треба широко доказувати, що одною з найважливіших ділянок нашого зацікавлення є становище Америки до України та її положення, бо думка, що наше визволення і наша доля взагалі залежать від західних демократій під проводом Америки, набрала за минулих десять років нового відродження актуальності української справи на Заході закраски майже труїзму, який, в нашому мисленні, рішуче відкидає інші можливості. Аналіза публічної opinii Америки повинна виявити наші успіхи за минуле десятиліття і начеркнути загальні напрями майбутньої пропагандивної діяльності в розголошенні нашої справи й переконанні широкі мас Америки про її слушність.

Загально говорячи, американські люди, звичайні громадяни цього великанського континенту, а передовсім мешканці східних штатів, добре знайомі з назвами „Україна“, „Український“. Всі вони більше або менше поінформовані про наше положення і причину нашого перебування в Америці, хоч може й не розуміючи всіх причин і наслідків нашої долі. Американська преса час від часу дає місце на українські проблеми, часом в загальному пов'язанні із світовою політикою і Советами, а також в статтях і репортажах з імпрез, концертів, пікніків, спортивних ігор, тощо, які появляються передусім в провінційній пресі. Майже кожний американець читає місцеві газети, навіть коли він не читає великих, нью-йоркських щоденників, а такі статті про активність нових іммігрантів в рідній, знайомій околиці читаються з живим зацікавленням. Майже без винятку, всі статті в провінційній пресі про українські справи видержані в прихильному для нас тоні. Не все воно правда про великі часописи, де поважні статті диктуються вимогами „великої політики“ й закулісових ма-

хінацій, але хоч часом найдеться якась посередньо неприхильна для української справи стаття в американській пресі, всі ці статті, прихильні й неприхильні, цінуються досить високим рівнем поінформованості про наші справи. Це приємно вражає при порівнянні із статтями з перед кількох років, коли Степана Бандеру описували деякі американські журналісти як „бувшого царського генерала, який боровся по стороні Німеччини в другій світовій війні“, бо хоч навіть коли якийсь журналіст прийде до неприємних для нас заключень на підставі **правдивих фактів** про Україну, інші можуть прийти до прихильних висновків, якщо правдиві факти широко відомі. В нашій пропаганді в Америці ми маємо надію, що, при сильній ненависті Росії, яка загрожує американському добробуту й особисто заторкує приватне життя і будучність кожного американського громадянина, наша противосійська пропаганда, а рівночасно аргументи прихильні нашої справі в американській пресі, звучать більш переконливо для звичайної сірої людини.

Хоч немало критикується діяльність Українського Народного Союзу та його голови, Дмитра Галичина, все ж таки з повною щирістю треба признати Союзові поважні заслуги в розголошенні української справи. В додатку до щоденної праці в пресі, українській і англійській, між американськими особистостями, яка нераз привела до видвиження українського питання на форумі Конгресу; в додатку до розповсюдження тисячів передруків прихильних нам виступів різних американців, Союз стало вдержувати контакт з американськими вченими, приятелями українців, які втішаються високою репутацією між своїми земляками, і співпрацював при виданні творів про Україну

пера таких вчених як проф. Маннінг з Колумбії, проф. Респетар з Принстону, проф. Киркконелл із Саскачевану, та інших. В наслідок цього, інформації про Україну одержали визначні журналісти, політики й члени уряду, їх обговорювалося на сторінках амер. преси, а найголовніше, вони опинилися на полицях університетських бібліотек, де молоді покоління зможе їх прочитати й довідатися правди, а не перекрученої, лайливої пропаганди про нас з під пера поляків і росіян. Тут треба зазначити, що „Український Квартальник“ англійською мовою, під редакцією проф. Чубатого, можна нині знайти в читальнях всіх більших американських університетів.

Ми можемо занотувати успіхи і на найвищому рівні. На цьогорічній конвенції Українського Народного Союзу у Вашингтоні з'явилося більше американських послів і сенаторів, щоб промовляти до збору делегатів цієї найсильнішої української організації в Америці, ніж будьколи перед тим. Ніде правди діти, цього року вибори до Конгресу й ці послі й сенатори напевно з'явилися із задньою думкою, що кожний голос у виборах грає свою роль, а багато українців вже стали американськими громадянами й будуть голосувати цього року. Але також правда, що їхня поява свідчить про розголос української справи та її вагу. При таких зустрічах також нав'язуються особисті знайомства й творяться можливості відкритих дверей і симпатичного вуха впливових осіб, які все можна використати в майбутньому.

Але яке ж офіційне становище американського уряду до української справи? Хоч час від часу Айсенгавер і Даллес неясно говорять про „визволення поневолених Москвою народів“, ми мусимо сумно ствердити, що американський уряд не має викристалізованої, специфічно української політики. Виглядає справді, що Кенан і його доктрини поступово втрачають

грунт, але наразі їхнє місце світять пустою. Без сумніву, ми маємо не мале число прихильників української незалежності, як між демократами так і між республіканцями в Конгресі, і напевно ми мали б більше попертя із сторони Америки в слушну хвилину ніж ми мали по першій світовій війні. Але грубо помиляються ті, які сподіваються американської збройної інтервенції вчасну пору, що могла б допомогти поневоленим народам вибороти незалежність. Америка не хоче війни й тому може виступити збройно тільки якщо і коли хтось зачепить її за живе. Найкращий приклад американського трактування справ поневолених народів є відношення до Кореї. Сінгман Рі оплескували в Конгресі, коли він говорив про потребу збройного виступу щоб об'єднати Корею і взирав Америку на поміч. Коли застихли оплески, американська преса не забарилася із завваженням, що сенатори оплескували Рі як особу, але зовсім не погоджувалися з його пропозиціями. Ця заввага преси показала, що становище уряду має попертя публічної opinii, яка хоче спокійного, мирного життя, задоволеної будуччини для своїх дітей і традиційно ненавидить заплутані заморські війни.

Американські українці проробили багато роботи, але робота ще не закінчена. Щоб бути готовими в слушний час, вони не можуть перестати працювати тепер, але мусять вливати все вміння наших людей, старих і молодих, — вживаючи розум і досвід людей, які знають Америку та її ментальність, які вміють використати всі засоби модерної пропаганди, — до потоку нашого слова до західного світу. Чуйність, нові факти, свіжі але стійкі аргументи допоможуть творити враження актуальності, серйозності й ваги української справи. Підвалини покладені — тепер треба поставити будівлю, яка своєю важливістю прикріє очі світу.

„MOSCOW MURDER”

by Bernard Newman, London, 1951.

Бернард Ньюман, сучасний англійський письменник, в кількох своїх творах згадує українців і при цьому виявляє не абияку обізнаність з українським питанням.

В повісті „Вбивство в Москві” Б. Ньюман описує свою подорож по СССР, а в тому й по Україні. На сторінках 32-33 читаємо таке:

„...Українці можливо є найбільш передовим з усіх народів, що перебувають під Росією. Вони унаслідували від своїх предків високий розвиток, міцну фізичну будову та велику хоробрість. В часи царату вони боролися за свою незалежність. В революційній завірюсі 1918-го року українці виборили свою свободу на кілька коротких місяців. Коли ж вони були пізніше включені в советську систему, то все ще мріяли про незалежну українську державу. В цьому лежить пояснення одній зі сторін закордонної політики СССР. Кордони СССР, які були встановлені після першої світової війни, залишили біля 5-ти мільйонів українців у Польщі, які цим були незадоволені. Але це незадоволення не було наслідком бажання приєднатися до Росії, навпаки — більшість з них були націоналістами, що працювали для незалежності України, бо вони були так само проти Росії, як і проти Польщі...”

Далі Ньюман пише, що коли почалася друга світова війна і росіяни ввійшли в східню Польщу, то з 800 тисяч висланих ними людей, зоо тисяч було українців, але „вивіз кількох лідерів, чи навіть кількох тисяч, не вбивав самої ідеї”. Далі: „...коли друга світова війна закінчилася, то цілі села українців були вислані на Сибір, але знову ідея незалежності збереглася”.

На сторінці 38 автор передає свою розмову з російським генералом. Ось уривок цієї розмови:

Генерал: Чи ви колись читали Гоголя „Мертві душі”?

Автор: Певно, це ж класичний твір!

Генерал: Чи ви пригадуєте собі ту пораду, яку правник дав Чічикову, коли право вже збиралося скопити його?

Автор: Ні, не пригадую!

Генерал: Прочитайте цю книгу знову, це вам оплатиться. Хоч я можу зацитувати вам це місце...

Далі приводиться довга цитата з Гоголя „Мертві душі”, де говориться про те, що треба завжди справи ускладняти, заплутувати, втягати в гру нових осіб і робити все так, щоб ніхто нічого не розібрав — де голова, а де хвіст „...а після всього ви можете ловити рибку в мутній воді”.

Автор: О, то це дуже цікаво!

Генерал: Авжеж цікаво, це те, що ми робимо з українцями!

На сторінці 103 мова йде про українців на еміграції в США й Канаді: „...Одне покоління тому багато українців емігрувало до Канади, де тепер їх є пів мільйона — після бритійців і французів, українці постачають найбільші расові елементи в домінії. Тут, за океаном, багато їх зробилося націоналістами, хоч основа їх ідей є сентиментальною... Канадський уряд міг би бути зтурбований, якби українці не були поділені на окремі політичні групи та не сварилися поміж собою з таким же завзяттям, як це вони роблять з поляками та росіянами. Подібна ситуація є серед українців у США...”

Завтра належить відважним і гордим, але одночасно чистим серцем і духом своїм.

Гетьманіч Данило Скоропадський

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

*** Газета „Дейлі Меіл” за 20 жовтня 1954 надрукувала репортаж англійського журналіста, Патрика Сержанта, який відвідав Україну і зокрема Київ. У цьому репортажі містер Сержант пише таке: „Україна можливо найбагатша країна з російських республік... Українці — інша раса ніж росіяни, їхня мова і абетка теж ріжні, вони є слов'янським народом з відважними і життєрадісними обличчями та європейським видом. Їхня столиця Київ — святе місто слов'ян всього світу... У Києві більше продуктів харчування і більший їх вибір ніж у Москві...” Далі англійський журналіст захоплюється Святою Софією Київською, коротко згадує її історію, а потім пише: „...тепер радянський уряд забрав від церкви катедру Святої Софії і влаштував там музей”.

*** Від 16-го до 31-го жовтня ц.р. в місті Бері (Англія) відбувалися курси дитячих вихователок. Програма всього курсу був розрахований на 21 год. Пророблялися такі теми: „Особливості допільного виховання в чужомовній країні”, „Християнське виховання дітей”, „Плянування роботи перед-

шкілля”, „Психологія дитячого віку”, „Гігієна в дитячому садку”, „Значіння і завдання пісні в національному вихованні дітей” та „Як працювати в дошкіллі”. Курси відбувалися під керівництвом д-ра медицини А. Лук'яненка.

*** Ще у вересні ц.р. в Манчестері відбулися загальні збори секції ОУЖ (Організація Українського Жіноцтва) при СУБ. Збори вибрали головою Секції ОУЖ паню **Анну СЕСЬ** та 6 членів Управи.

*** 27 і 28 листопада ц.р. відбується у Веніпезі (Канада) Ювілейний З'їзд Осередку Української Культури й Освіти з нагоди його 10-тирічного існування. Під час З'їзду відбудеться виставка та святоточний концерт з відповідними докладами про працю Осередку за десять років існування.

*** В Лондоні при галереї “The R.V.A. Galleries Suffolk Street Pall Mall, London, S.W.1.” від 23-го жовтня до 13-го листопада ц.р. відбувається виставка творів нашого скульптора **Григорія Крука**, тут же виставлені деякі експонати українського народного мистецтва. Виставка користується великим успіхом серед англійських глядачів.

КОРОТКІ ВІСТІ

*** Др. Аденауер, що стоїть на чолі уряду західної Німеччини, каже, що вже час вибрати одне з двох — або християнський традиціоналізм, або атеїстичний комунізм. Це необхідно, бо з цим пов'язана друга ділема: зберегти Європу від російської загрози, або віддати її на поталу росіянам. При цьому Аденауер вказав на французького прем'єра, Мендес-Франса, як на особу, що в цій ділемі не може знайти свого місця, бо ж забув науку Керенського, який хитався з боку на бік і цим уможливив комуністам прийти до влади в році 1917-му.

*** СССР організовує у Відні головну квартиру фронту комуністів та їх поплентачів (fellowtravellers)

Це має бути база для ведення комуністичної пропаганди у вільному світі. Для цього закуплено відповідні мастки та заарендовано кілька будинків. Всім, хто працює в тій „гаубквартирі”, видані перепуски, що охороняють їх від контролю австрійської поліції.

*** В червні й липні ц.р. в СССР випробовували нову таємну зброю. Випробовування відбувалося на Таймірі — півострові, що лежить на північ від „Северної Землі” і зовсім не має мешканців. Крім советських військових фахівців були присутні високі старшини червоного Китаю, Польщі, Чехословацьчини та Болгарії.

КЛИЧ „ЗА ЄДНІСТЬ НАЦІЇ” Є ЩОСЬ БІЛЬШЕ, ЯК АКТУАЛЬНИЙ!...

Вельмишановний Пане Редакторе!

„Щиро дякую за присилку Вашого журналу „За єдність нації” і від щирого серця бажаю успіху у Вашій праці на добро України...”

Єлисавета Кужім-Скоропадська

„Складаю Вам сердечну подяку за надіслання мені Вашого журналу „За єдність нації”. Дай Вам, Боже, успіху у Вашій так великій праці...”

Х. Богдан

„Одержав журнал „За єдність нації”. Журнал невеличкий розміром, але багатий змістом. Це новий, свіжий струмок у нашому житті... Вітаю!”

І. Н-ко

„Ваш журнал мені сподобався. Правда, що початково він є дуже маленького формату. Вже сама назва журналу притягає кожного увагу і викликає бажання глянути на сторінки. Під сьогоднішню пору клич „За єдність нації” є щось більше як актуальний. Сьогодні не тільки треба про це писати, а на мою скромну думку, потрібно на вуличних перехрестках кричати, щоб оглухлі почули, а сліпі прозріли.

В сьогоднішньому процесі (я вважаю, що це не буде переборщено, як так висловлюсь) денационалізації, хаосу політичної роботи, розсваренности, браку духового зв'язку з Краєм, персональні ускладнення ко-

жної людини на чужині, світова політична кон'юнктура, — все це відвертає увагу від цього, що є найголовнішою потребою поневоленої нації, а саме: **ЄДНОСТІ НАЦІЇ**.

В такому політичному хаосі ми, навіть, забули за нашого найстрашнішого ворога, котрий вже почав нас **із середини розкладати**.

Багато з членів нашої нації забувають своє рідне, національне, лізуть в „общій кателок”, або шукають душевного спокою „під чужою стріхою”, а не знайшовши, — пропадають раз на віки...

І Ви дуже влучно робите, що поміщуєте уривки і статті з нашої літератури, бо ж за словами нашого філософа, Г. С. Сковороди, в першу чергу мусимо пізнати самі себе. Я хоч і не належу до жодного політичного руху, але **корисну роботу для добра нашої поневоленої Батьківщини**, завсіди готовий підтримувати, не звертаючи уваги хто це робить.

Бажаю Вам багато успіхів у праці, з пошаною ітд.

М.Т.

„Я, як націоналіст, гордий з того, що гетьманці тягнуть тягар на добро Батьківщини, тому дай, Боже, щоб на наших Землях, котрі нині стікають кров'ю, **замаяли Гетьманові знамена!**...”

А.Б.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ПОШИРЮЙТЕ, ЧИТАЙТЕ

„За Єдність Нації”!

ЖЕРТВУЙТЕ НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД.

Передплачуйте, кольпортуйте, читайте газету „РАНОК”

31, Gerard Street, Derby, England